

# Accountantsverslag 2017

Gemeente Gooise Meren



2 juli 2018

Aan de raad van de gemeente Gooise  
Meren t.a.v. mevrouw M. Knibbe,  
raadsgriffier  
Postbus 6000  
1404 EP Bussum

Amstelveen, 2 juli 2018  
Kenmerk: **RB/NS/MS/**



*Ter informatie: De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudspagina interactief. Aan de hand van de menustructuur kan door het document genavigeerd worden. Via een klik op het BDO-logo gaat u steeds één stap terug in de menustructuur totdat u uiteindelijk weer in het hoofdmenu (de inhoudsopgave) uitkomt.*

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2017 van gemeente Gooise Meren (hierna te noemen 'gemeente') gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 21 februari 2018, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2017. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke portefeuillehouder, dhr. Franx. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

BDO Audit & Assurance B.V.  
namens deze,



H.C.J. Bot RA

# Inhoudsopgave



1. Dashboard accountantscontrole



2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole



3. Resultaat en financiële positie



4. Belangrijkste bevindingen



5. Interne beheersing



Bijlagen

# 1. Dashboard accountantscontrole

Strekking controleverklaring	Aandachtspunten voor 2018	Resultaat 2017
<ul style="list-style-type: none"> <li>De jaarrekening 2017 is getrouw en rechtmatig.</li> <li>Geen sprake van begrotingsoverschrijdingen en overschrijding investeringskredieten boven de goedkeuringstolerantie die meetellen voor ons rechtmatigheidsoordeel.</li> <li>Onzekerheden Sociaal Domein onder goedkeuringstolerantie.</li> <li>Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage.</li> <li>Er zijn geen niet-gecorrigeerde fouten in de WNT verantwoording.</li> <li>Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.</li> <li>De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Controle op en borging van naleving Europese aanbestedingsregels.</li> <li>Grondexploitaties (waaronder project Crailo).</li> <li>WNRA. Dit is al onderhanden bij de gemeente.</li> <li>Privacybescherming. De gemeente heeft al een Functionaris voor Gegevensbescherming (FG) aangesteld.</li> <li>Verdere onderbouwing en actualisatie van de voorzieningen (zoals rioolheffing en afvalstoffenheffing).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Het resultaat over 2017 bedraagt € 4,9 miljoen positief. Dit is € 4,9 miljoen hoger dan de gewijzigde begroting (€ nihil). In totaal is het resultaat op de programma's en overhead € 9,1 miljoen hoger en de mutatie op de reserves € 4,2 miljoen lager.</li> <li>Toereikende financiële positie: dit blijkt uit alle financiële kengetallen waaronder voldoende solvabiliteit, schuldquote, ratio weerstandsvermogen en de positieve structurele exploitatieruimte.</li> <li>Voorzichtige en behoudende gedragslijnen in de financiële verantwoording, bijvoorbeeld bij de verantwoording van voorzieningen.</li> </ul>
Sociaal Domein	Belangrijkste bevindingen	Financiële positie gemeente Gooise Meren
<ul style="list-style-type: none"> <li>Uitvoering in samenwerking met regiogemeenten.</li> <li>Afhankelijk van informatie vanuit zorginstellingen en SVB.</li> <li>Lasten u.h.v. PGB's ten bedrage van € 0,3 miljoen onzeker vanwege afkeurende controleverklaring SVB.</li> <li>Lasten u.h.v. Wmo en Jeugdzorg ten bedrage van € 0,2 miljoen onzeker vanwege ontbrekende controleverklaringen zorginstellingen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Onrechtmatigheden in aanbestedingen ter hoogte van € 0,4 miljoen, met name voortkomend uit voorgaande jaren. Dit bedrag is onder de tolerantiegrens.</li> <li>Diverse aandachtspunten vanuit managementletter, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> <li>Diverse IT-bevindingen die ook door de gemeente zijn opgepakt;</li> <li>Interne controle op prestatielevering;</li> <li>Waarborgen volledigheid huuropbrengsten.</li> </ul> </li> <li>Te betalen VPB minimaal.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Financiële positie is in lijn met voorgaand jaar.</li> <li>Solvabiliteit bijna gelijk aan niveau landelijk gemiddelde.</li> <li>De netto schuldquote (58,1%) is iets lager met het landelijk gemiddelde (70,5%). De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.</li> <li>De ratio grondexploitatie (1,13%) van de gemeente Gooise Meren is laag. Dit betekent dat de risico's in de waardering van de grondexploitaties laag zijn.</li> </ul>

## 2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole



2.1 Getrouwheid



2.2 Rechtmatigheid



2.3 Aandachtspunten 2018

## 2.1 Getrouwheid

De jaarrekening 2017 is getrouw

Wij hebben bij de jaarrekening 2017 van de gemeente Gooise Meren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva per 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor Provincies en Gemeenten.

Wij hebben enkele controleverschillen geconstateerd van beperkte omvang welke door de gemeente zijn gecorrigeerd. Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle de volgende resterende controleverschillen geconstateerd.

Resterende, niet-verwerkte controleverschillen 2017 getrouwheid					
Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Referentie in rapport	Fouten	Onzekerheden
1	Sociaal domein (jeugd en Wmo)		Hoofdstuk 4.3	€ - €	233.000
2	Persoonsgebonden budget (jeugd en WMO)		Hoofdstuk 4.3	€ - €	252.000
3	Overige andere controleverschillen		N.v.t.	€ - €	-
	<b>Totaal</b>			€ - €	<b>485.000</b>
Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)				€ 1.386.000 €	4.158.000
Performance materialiteit (70% van de materialiteit)				€ 970.200 €	2.910.600
Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie				€ 70.000 €	210.000

Het college heeft gemotiveerd aangegeven waarom zij deze verschillen niet heeft verwerkt en dat zij van oordeel is dat deze posten zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel. Deze verschillen en de analyse van de impact zijn bevestigd in de bevestiging van de directie bij de jaarrekening.

Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel.

## 2.2 Rechtmatigheid

De jaarrekening is rechtmatig

Wij hebben bij de jaarrekening 2017 van de gemeente Gooise Meren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de rechtmatigheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot rechtmatigheid betekent dat de verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen en in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving. De relevante wet- en regelgeving is opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld op 24 januari 2018.

Tijdens onze controle hebben wij de volgende resterende onrechtmatigheden geconstateerd:

Resterende, niet-verwerkte controleverschillen 2017 rechtmatigheid				
Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Ref. in rapport	Fouten      Onzekerheden
1	Onrechtmatigheid aanbestedingen		Hoofdstuk 4.4	€ 400.000      € 0
2	Begrotingsoverschrijdingen		Hoofdstuk 2.2	€ 0      € 0
3	Overschrijdingen investeringskredieten		Hoofdstuk 2.2	€ 0      € 0
4	Sociaal domein (Jeugd en Wmo)		Hoofdstuk 4.3	€ 0      € 233.000
5	Persoonsgebonden budgetten (jeugd en WMO)		Hoofdstuk 4.3	€ 0      € 252.000
	<b>Totaal</b>		✓	<b>€ 400.000      € 485.000</b>
Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)				€ 1.386.000      € 4.158.000
Performance materialiteit (70% van de materialiteit)				€ 970.200      € 2.910.600
Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie				€ 70.000      € 210.000

De begrotingsoverschrijdingen en overschrijdingen op investeringskredieten worden nader toegelicht op de volgende pagina. De onrechtmatigheid inzake aanbestedingen van € 0,4 miljoen heeft geheel betrekking op Europese aanbestedingen en wordt nader toegelicht in hoofdstuk 4.4 van deze rapportage en de geconstateerde onrechtmatigheden inzake het Sociaal Domein worden nader toegelicht in hoofdstuk 4.3 van deze rapportage.

Wij concluderen dat de onrechtmatigheden zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel.



## 2.2 Rechtmatigheid

### Begrotingsrechtmatigheid

#### Lastenoverschrijdingen in het kader van begrotingsrechtmatigheid

Voor de begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld of de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maximale budgetten weergegeven die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn. De toe te passen normen voor de begrotingsrechtmatigheid zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet. De gemeenteraad geeft hier zelf nadere invulling aan door middel van de begroting en de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in paragraaf 3.3 van de Kadernota Rechtmatigheid.

### Overschrijdingen op een aantal programma's

Een overschrijding van de begroting is in principe altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn oordeel. De algemene lijn is dat begrotingsoverschrijdingen die binnen de beleidskaders van de raad passen niet meegewogen worden in het accountantsoordeel. In paragraaf 3.3.3 van de Kadernota Rechtmatigheid zijn verschillende typen overschrijdingen benoemd en de mate waarin deze moeten worden afgewogen in het accountantsoordeel omtrent de rechtmatigheid.

In de programmarekening 2017 van de gemeente Gooise Meren is sprake van overschrijdingen op de volgende programma's:

- Duurzaamheid en water van € 0,4 miljoen;
- Werk en inkomen van € 0,5 miljoen;
- Algemene dekkingsmiddelen van € 0,1 miljoen.

De bovenstaande overschrijdingen passen binnen de beleidskaders van de raad en worden deels veroorzaakt door de periode voor de fusie van de gemeente.

### Kredietoverschrijdingen

#### Kredietoverschrijdingen in het kader van begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid hebben wij tevens de lastenoverschrijdingen op investeringskredieten beoordeeld om vast te stellen of de gerealiseerde uitgaven binnen de door de gemeenteraad geautoriseerde begroting zijn gebleven. Uit deze analyse blijkt dat op een aantal investeringskredieten sprake is van een overschrijding van de door de gemeenteraad vastgestelde investeringskredieten.

In de toelichting bij de vaste activa in de jaarrekening is een overzicht van de kredieten gepresenteerd. Gezien het hierbij gaat om kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar van investeren, is geanalyseerd wat de hoogte is van enkel de kredieten per beleidsterrein met per saldo een lastenoverschrijding. Op basis van deze analyse komen wij tot een fout inzake begrotingsrechtmatigheid van circa € 0,1 miljoen. Dit betreft een overschrijding op Verbouw JLC/Sherpa van € 0,1 miljoen. Hier staat echter een bijdrage van de betreffende partij tegenover van € 0,1 miljoen. De overschrijding telt om deze reden niet mee voor ons rechtmatigheidsoordeel.



## 2.3 Aandachtspunten 2018

### Naleving aanbestedingsregels

#### Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2017 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

#### Geen preventieve controle op naleving Europese en interne aanbestedingsregels

Tijdens de interimcontrole hebben wij geconstateerd dat wij niet kunnen steunen op de interne beheersmaatregelen in het proces ten aanzien van aanbestedingen. Evenals voorgaand jaar heeft de gemeente Gooise Meren daarom achteraf een zogenaamde 'spendanalyse' uitgevoerd. Daar is voor 2017 een fout uit naar voren gekomen. Een dergelijke analyse achteraf opstellen kost zowel de gemeente Gooise Meren als de externe accountant veel tijd. Wij adviseren maatregelen (in de processen) te treffen die de kans op dergelijke fouten beperkt. De gemeente is hier reeds mee bezig, zie ook de nadere toelichting in paragraaf 4.4.

### Grondexploitaties

#### Grondexploitaties

De gemeente heeft nog drie lopende grondexploitaties per ultimo boekjaar: Landgoed Nieuw Cruysbergen, Stork locatie en Crailo. Deze grondexploitaties lopen nog meerdere jaren. Landelijk is herstel van de economie en van de woningmarkt zichtbaar. Dit heeft in de toekomst mogelijk een positieve impact op de grondexploitaties. Voor Landgoed Nieuw Cruysbergen en de Stork locatie worden negatieve eindresultaten verwacht. Hiervoor is een voorziening gecreëerd ter dekking van deze verliezen. De gebiedsontwikkeling Crailo, samen met de gemeenten Hilversum en Laren, is in 2017 toegevoegd. In 2017 is de nieuwe grondexploitatie vastgesteld voor het project Crailo. De ontwikkeling van de gronden van Crailo zal in de toekomst worden uitbesteed aan een nog op te richten B.V., waarvan de gemeente Gooise Meren aandeelhouder zal zijn tezamen met de gemeenten Hilversum en Laren. Voor deze BV zal een zelfstandige accountantscontrole uitgevoerd moeten worden ten behoeve van de drie gemeenten. Voor een nadere uiteenzetting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.2 van deze rapportage.

### WNRA

#### WNRA

Naar huidige verwachting treedt met ingang 1 januari 2020 de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren in werking (WNRA). Onderdeel van de WNRA is de wijziging van de definitie van ambtenaar in de Ambtenarenwet. Door deze definitie wijziging raakt een grote groep ambtenaren hun 'ambtenarenstatus' per 1 januari 2020 kwijt. De gevolgen voor de lokale overheden zijn:

- Het reguliere arbeidsrecht wordt van toepassing op het merendeel van de overheidswerknemers;
- Individueel overeengekomen arbeidsvoorwaarden zullen na de transitie in 2020 onderdeel uitmaken van de arbeidsvoorwaarden van overheidswerknemers. Deze arbeidsvoorwaarden mogen na 2020 alleen nog volgens de regels van het civiele arbeidsrecht gewijzigd worden.
- Arbeidsrechtelijke zaken als de duur van het dienstverband zullen mee overgaan in 2020, waardoor ook de overheidswerkgever hiermee rekening moet houden bij de berekening van transitievergoedingen, pensioenregelingen en andere mogelijke gratificaties.
- De ondernemingsraden zullen andere - en veelal - grotere bevoegdheden krijgen bij beslissingen van de overheidswerkgever. Het overeenstemmingsbeginsel binnen het georganiseerd overleg zal veelal wijken voor het instemmingsrecht van de ondernemingsraad.

## 2.3 Aandachtspunten voor 2018

Privacy bescherming	<p><b>Privacybescherming</b></p> <p>De bescherming van databestanden en privacygegevens is in de huidige tijd erg belangrijk. Onvoldoende beveiliging kan leiden tot verlies en diefstal van persoonsgegevens en vervolgens tot misbruik ervan, zoals identiteitsfraude. Privacybescherming staat zowel in Nederland als internationaal in de vernieuwde belangstelling, door continue en toenemende incidenten bij zowel bedrijven als overheden.</p> <p>Er zijn momenteel twee wetten die bepalen hoe gemeenten persoonsgegevens mogen gebruiken. Dit zijn de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp/inclusief meldplicht datalekken) en de Wet basisregistratie personen (Wet BRP). De Autoriteit Persoonsgegevens houdt in de gaten of instellingen zich aan deze wetten houden. Bedrijven en overheden die persoonsgegevens verwerken moeten deze volgens de Wet beveiligen en hiervoor passende technische en organisatorische maatregelen nemen. Per 25 mei 2018 wordt de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Dat betekent dat er vanaf die datum dezelfde privacywetgeving geldt in de hele Europese Unie (EU). De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geldt dan niet meer. De nadruk bij de AVG ligt - meer dan nu bij de Wbp - op de verantwoordelijkheid van organisaties om te kunnen aantonen dat zij zich aan de wet houden.</p> <p>De sterk toegenomen en nog steeds toenemende digitalisering van gemeenten vraagt veel aandacht voor de kwaliteit van informatieveiligheid. Gemeenten beheren onder andere veel persoonsgegevens en dat worden er door decentralisatie van overheidstaken alleen maar meer. Elk jaar moeten gemeenten zich dan ook verantwoorden over de kwaliteit van informatieveiligheid en/of de hierbij gebruikte informatiesystemen / -platformen. Tot nu toe bestonden hiervoor diverse aparte audits; een tijdrovende aangelegenheid voor gemeenten. Het project ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft als hoofddoel de verantwoording voor gemeenten te vereenvoudigen door deze zo effectief en efficiënt mogelijk in te richten, gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG).</p>
Geen gedegen plannen voor voorzieningen Riolering en Afvalstoffenheffing	<p><b>Nadere onderbouwing voorzieningen</b></p> <p>Tijdens de controle hebben wij geconstateerd dat, evenals voorgaand jaar, niet voor alle voorzieningen een gedetailleerde actuele onderbouwing voor de voorziening aanwezig is, danwel onderhanden is. Ten aanzien van de voorzieningen Riolering en Afvalstoffenheffing hebben wij vastgesteld dat de aanwezige plannen (inclusief financiële vertaling) in februari, cq. mei 2013 zijn opgesteld en daarmee verouderd zijn, waardoor deze niet meer geheel aansluiten op de werkelijke actuele situatie. Hiermee bestaat het risico dat deze voorzieningen niet volledig zijn. Wij adviseren u op korte termijn een actueel beheersplan inclusief financiële vertaling ten behoeve van de voorziening Riolering en Afvalstoffenheffing op te stellen. Voor een nadere uiteenzetting verwijzen wij naar hoofdstuk 4.5 van deze rapportage.</p>

# 3. Resultaat en financiële positie



3.1 Resultaat 2017



3.2 Uw financiële positie vergeleken

## 3.1 Resultaat 2017

Resultaat 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 4,9 miljoen

Het resultaat van de gemeente Gooise Meren over het jaar 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 4,9 miljoen voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

Overzicht van baten en lasten 2017				
(alle bedragen in € '000)	Rekening 2017	Gewijzigde begroting	Mutatie	Mutatie in %
1. Inwoners en Bestuur	3.975	4.385	-410	-9%
2. Veiligheid	6.453	6.526	-73	-1%
3. Openbare ruimte en verkeer	6.070	6.286	-216	-3%
4. Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen, Economie	9.056	10.378	-1.322	-13%
5. Duurzaamheid en Water	3.045	2.648	397	15%
6. Werk en Inkomen	7.747	7.254	493	7%
7. Zorg en Welzijn, Onderwijs en Jeugd	26.824	30.894	-4.070	-13%
8. Sport, Cultuur en Recreatie	5.819	5.819	-	0%
9. Algemene dekkingsmiddelen	-83.289	-83.150	-139	0%
Overhead	12.162	15.916	-3.754	-24%
<b>Saldo van baten en lasten</b>	<b>-2.138</b>	<b>6.956</b>	<b>-9.094</b>	<b>-131%</b>
Reserve mutaties	-2.718	-6.956	4.238	-61%
<b>Resultaat</b>	<b>-4.856</b>	<b>-</b>	<b>-4.856</b>	<b>100%</b>

Het resultaat over 2017 is € 4,9 miljoen hoger dan in de gewijzigde begroting (€ nihil) was uitgegaan.

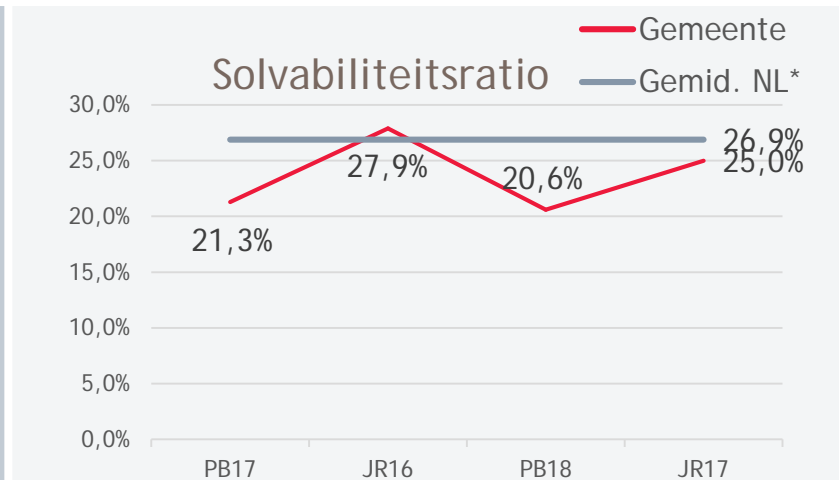
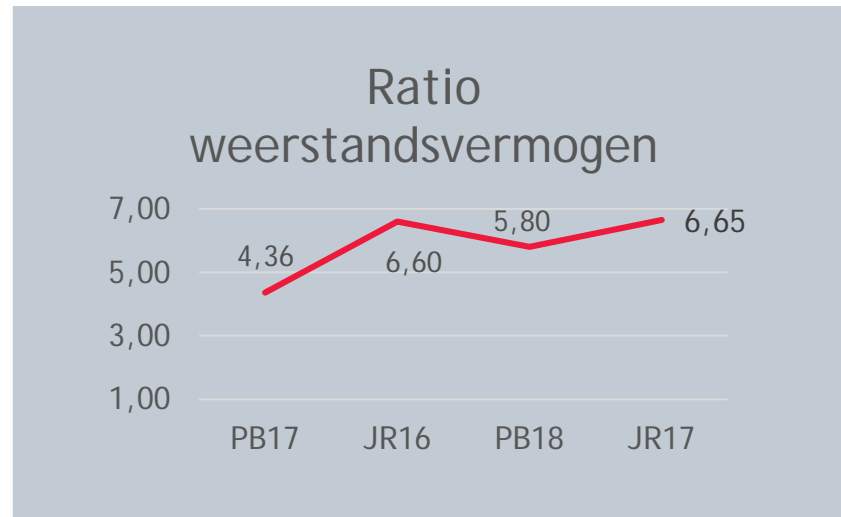
De belangrijkste afwijkingen in de programma's:

- Zorg en welzijn, onderwijs en jeugd ten bedrage van + € 4,1 miljoen;
- Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen, Economie en Toerisme ten bedrage van + € 1,3 miljoen;
- Diverse kleinere afwijkingen in programma's bedragen + € 52K en in overhead + € 3,7 miljoen.

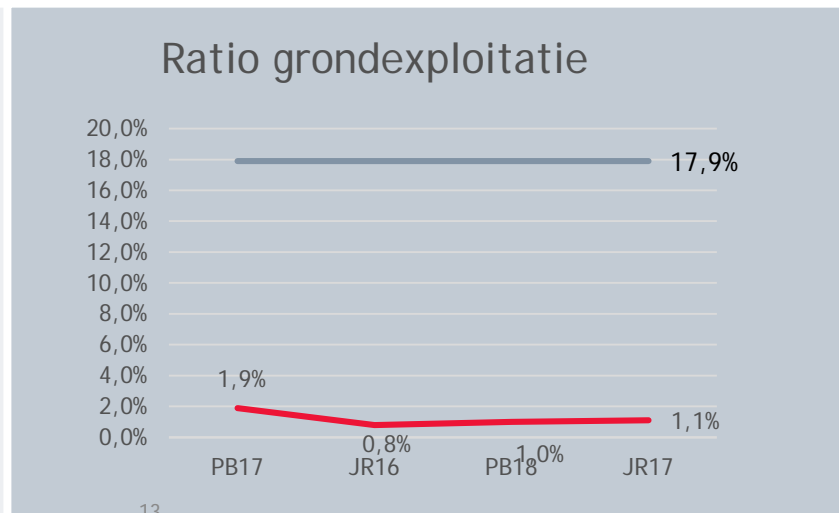
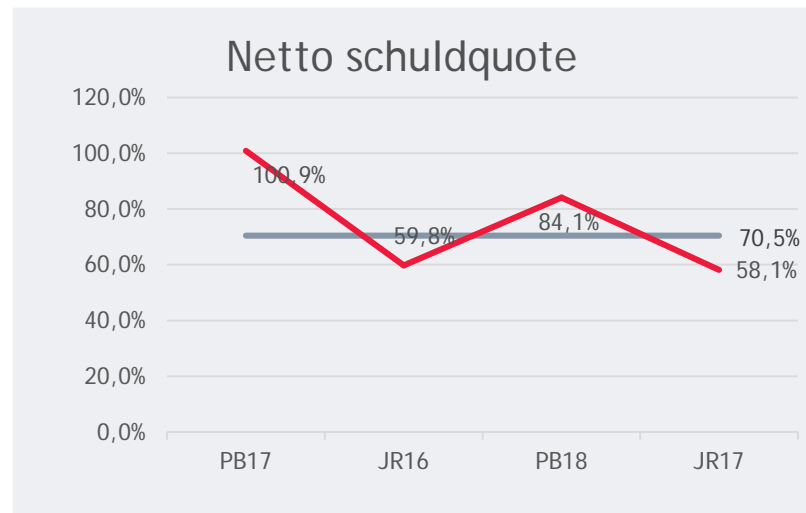
In totaal is het resultaat op de programma's en overhead € 9,1 miljoen hoger en de mutatie op de reserves € 4,2 miljoen lager.

Voor een uitgebreide analyse van het resultaat en de betreffende programma's verwijzen wij naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017.

## 3.2 Uw financiële positie vergeleken



\* De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde over 2016 voor gemeenten volgens het dashboard op [www.waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)



## 3.2 Uw financiële positie vergeleken

Financiële positie  
goed

### Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen (verplicht vanaf begroting 2017) is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat.

De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

De omvang en inschatting van het weerstandsvermogen is voor de continuïteit en toekomst van de gemeente van groot belang. Om die redenen besteden wij vanuit onze natuurlijke adviesfunctie in dit accountantsverslag uitgebreid aandacht aan de financiële positie.

Weerstands-  
vermogen bedraagt  
6,70

### Weerstandsvermogen gemeente Gooise Meren

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 39,4 miljoen (2016: € 51,8 miljoen).

In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Gooise Meren heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 5,9 miljoen (2016: € 7,9 miljoen). Aan de individuele risico's zijn kans van voordoen en impact gekoppeld en de risico's zijn individueel gekwantificeerd. Wij constateren dat de weerstandscapaciteit het benodigde weerstandsvermogen ruim overschrijdt en dat daarnaast ook nog voldoende structurele maatregelen mogelijk zijn in de begroting.

Solvabiliteit iets  
onder landelijk  
gemiddelde

### Solvabiliteit en netto-schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2017 25% (2016: 27,9%). Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De solvabiliteit van de gemeente Gooise Meren is, ook in verhouding tot het landelijk gemiddelde, laag.

Netto schuldquote  
iets lager dan  
landelijk  
gemiddelde

De netto schuldquote (58,1%) is iets lager met het landelijk gemiddelde (70,5%). De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

## 3.2 Uw financiële positie vergeleken

Risico's in  
waardering van  
grondexploitaties  
zijn laag

### Overige kengetallen

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie (1,13%) van de gemeente Gooise Meren is laag doordat de grondpositie (de waarde van de grond) ten opzichte van de totale baten laag is. Dit betekent dat de risico's in de waardering van de grondexploitaties laag zijn.

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Een positief percentage bij de structurele exploitatieruimte betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid.

Alle kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente Gooise Meren van voldoende niveau is, waarbij het voorzichtigheidsprincipe prevaleert. Dit komt terug in alle elementen in de jaarrekening, met name waar schattingen gemaakt dienen te worden. Bij schattingen wordt in alle gevallen een voorzichtige/conservatieve houding aangenomen. Dit komt hoofdzakelijk tot uiting bij het bepalen van schattingsposten (waaronder voorzieningen). In paragraaf 4.1 wordt nader ingegaan op de voorzichtige/conservatieve houding van de gemeente t.a.v. het bepalen van schattingsposten.



## 4. Belangrijkste bevindingen



4.1 Schattingsposten



4.2 Grondexploitaties



4.3 Sociaal domein



4.4 Aanbestedingen



4.5 Voorzieningen



4.6 Overige

## 4.1 Schattingsposten

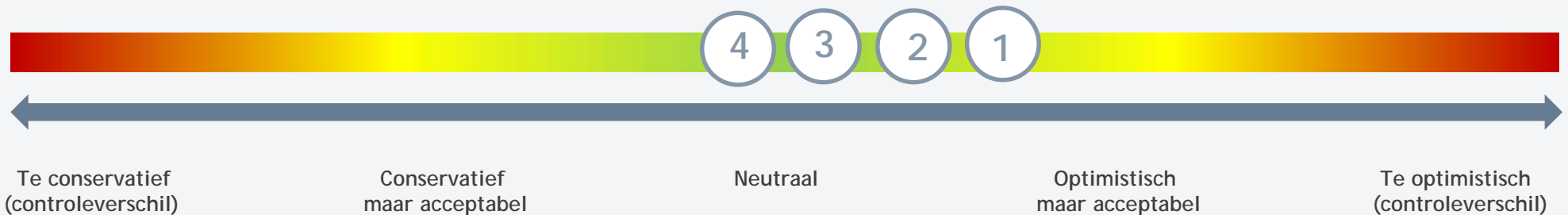
### Inschaling schattingsposten

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening, is dat het college schattingen moet maken. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het management.

Een goed inzicht in de jaarrekening vereist kennis van deze posten. Als onderdeel van de controle hebben wij de aanvaardbaarheid van de schattingen beoordeeld. In het hierna opgenomen overzicht hebben wij van de jaarrekeningposten waaraan een belangrijke schatting ten grondslag ligt grafisch weergegeven op welke wijze wij de door het college gebruikte mate van prudentie inschalen. De schaal is daarbij van links naar rechts ingedeeld van (te) conservatief naar (te) optimistisch met de classificatie 'neutraal' in het midden.

Uit onderstaand beeld komt naar voren dat de gemeente Gooise Meren neutrale gedragslijnen toepast in de financiële verantwoording.

De met cijfers weergegeven schattingsposten willen wij in het bijzonder onder de aandacht brengen. Per relevante schattingspost is na het grafische overzicht een tekstuele toelichting opgenomen. De cijfers corresponderen met de nummering in de hierna opgenomen tekstuele toelichting per schattingspost.



## 4.1 Schattingsposten

### Toelichting schattingsposten

#### 1. Voorziening bouwgronden in exploitatie

De grondexploitaties Landgoed Nieuw Cruysbergen en Stork locatie kennen een voorziening ten bedrage van € 0,1 miljoen per ultimo boekjaar. Gezien beperkte risico's en de resterende looptijd van de betreffende grondexploitaties als neutraal aangemerkt.

#### 2. Afschrijvingen

De gemeente waardeert haar grond en gebouwen op basis van de economische levensduur. Op gronden wordt niet afgeschreven en voor gebouwen wordt een termijn tussen de 20 en 40 jaar gehanteerd. De afschrijvingstermijnen die worden gehanteerd zijn acceptabel en zijn vergelijkbaar binnen de sector. Derhalve als neutraal aangemerkt.

#### 3. Winstneming bouwgronden in exploitatie

Het interne beleid van de gemeente is dat winstneming plaatsvindt bij afsluiting van het project. Dit betekent dat de gemeente nog een slag om de arm houdt bij het nemen van winsten. De commissie BBV schrijft de Percentage of Completion methode voor. Op basis van deze methode zouden winsten eerder verantwoord moeten worden. Op 2017 is de impact nihil, omdat de lopende grondexploitaties met een positief saldo reeds zijn afgesloten in 2017. Derhalve als neutraal aangemerkt in 2017.

#### 4. Voorzieningen

Voor de voorziening onderhoud gebouwen zijn voor 5 jaar vooruit de onderhoudskosten geschat. De bepaling van voorzieningen vindt op gebruikelijke wijze plaats. Derhalve als neutraal aangemerkt in 2017.

## 4.2 Grondexploitaties

Gemeente heeft drie lopende grondexploitaties per ultimo boekjaar

### Positie ultimo 2017

De gemeente Gooise Meren heeft ultimo 2017 een aantal lopende bouwgronden in exploitatie, Landgoed Nieuw Cruysbergen, Stork Locatie en Crailo. De grootste betreft de nieuwe grondexploitatie Crailo. De boekwaarde per ultimo 2017 in de jaarrekening van de grondexploitaties (inclusief verliesvoorziening) bedraagt € 1,6 miljoen. Dit betekent dat het totaal van de verantwoorde kosten hoger is dan het totaal aan opbrengsten tot en met 31 december 2017. De grondexploitatie Landgoed Nieuw Cruysbergen loopt naar verwachting nog één jaar en de grondexploitatie Stork Locatie loopt naar verwachting nog drie jaar. De grondexploitatie Crailo is net gestart en loopt naar verwachting 12 jaar.

Voor winstneming geldt de Percentage of Completion (POC) methode

### Winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. In de notitie Grondexploitatie is opgenomen dat voor winstneming de Percentage of Completion (POC) methode geldt: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

De projecten Landgoed Nieuw Cruysbergen en Stork Locatie bevinden zich in de eindfase. Beide projecten hebben echter een voorspeld negatief resultaat, derhalve is geen sprake van tussentijdse winstneming. Ten aanzien van het project Crailo zijn nog geen opbrengsten verantwoord.

## 4.2 Grondexploitaties

Gemeente Gooise Meren is samenwerking aangegaan met gemeenten Hilversum en Laren

### Crailo

Het project Crailo heeft een specifieke constructie. De gemeenten Hilversum, Laren en Gooise Meren hebben het gebied Crailo Noord & Zuid van de provincie Noord-Holland gekocht en zijn een samenwerkingsoverkomst aangegaan voor de ontwikkeling van dit gebied. Samen met de twee andere gemeenten zal de gemeente Gooise Meren een BV oprichten, waarin de deelnemende gemeenten een deelneming hebben. Voor deze BV zal een zelfstandige accountantscontrole uitgevoerd moeten worden ten behoeve van de drie gemeenten. In 2017 is de gemeente Gooise Meren aangewezen als procuratiehouder van het betreffende project.

De gemeenteraad van de gemeente Gooise Meren heeft het besluit genomen tot het in exploitatie nemen van het project Crailo in 2017. Op 18 december 2017 is de exploitatieopzet opgesteld en vastgesteld.

In 2017 zijn voorbereidende werkzaamheden verricht, zoals planvorming en het opstellen van de grondexploitatie. Hierdoor heeft het project een boekwaarde van € 0,8 miljoen. De gemeente heeft een risico-analyse uitgevoerd, waarbij op basis van een waarschijnlijkheidsanalyse meerdere uitkomsten worden geprognostiseerd. Op basis van deze waarschijnlijkheidsanalyse blijkt een mogelijk positief resultaat op basis van contante waarde van € 1,2 miljoen.

Met betrekking tot het project Crailo hebben wij gezien wijzigingen in het BBV en de specifieke constructie van dit project nader gekeken naar de presentatie in de jaarrekening. In de nieuwe notitie Grondexploitaties worden bouwgronden in exploitatie gedefinieerd als gronden die zich in het transformatieproces bevinden waarbij in bezit zijnde gronden worden omgevormd naar bouwrijpe grond, met als oogmerk (opnieuw) te worden bebouwd. Het project Crailo valt voor wat betreft de reeds gemaakte plankosten binnen deze definitie en classificeert derhalve als een bouwgrond in exploitatie onder de voorraden. De van de provincie gekochte grond is opgenomen onder de materiële vaste activa (gronden en terreinen) en wordt in de toekomst ingebracht in de nog op te richten BV. Daarnaast dient de exploitatie volgens het BBV maximaal 10 jaar te beslaan, het project Crailo heeft echter een periode van 12 jaar. De grondexploitatie Crailo zal in 2018 worden ingebracht in een BV, waardoor er op dit punt geen probleem meer is t.a.v. het BBV.

Over het project Crailo zijn door de betrokken accountants van de drie betrokken gemeenten vragen gesteld aan de planeconoom. Wij hebben kennis genomen van de beantwoording van de vragen inzake het project Crailo en deze besproken in een meeting met de planeconoom. Naar aanleiding hiervan hebben wij geen bevindingen t.a.v. de verantwoording van de projectkosten en de grond.

## 4.3 Sociaal domein

Gemeente heeft steeds meer zicht op de afspraken, declaraties en betalingen

### Ontwikkeling

Met ingang van 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de Jeugdzorg, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet. De hervorming betekende voor zowel gemeenten als zorginstellingen een enorme transitie in 2015. Naar aanleiding van de transities in het sociaal domein en het onderbrengen van de uitbetaling van de PGB-declaraties bij de SVB zijn in 2015 en 2016 diverse knelpunten gesignaleerd bij de uitvoering en controle. Gedurende 2016 en 2017 is steeds meer duidelijkheid ontstaan over de verantwoording door zorginstellingen aan de gemeente en zijn nadere afspraken gemaakt. De cliëntadministratie is goed op orde en de indicaties per cliënt zijn op de juiste wijze vastgelegd in de administratie. De diverse portals (waaronder het Digitaal Leefplein) om wederzijdse informatie uit te wisselen tussen de gemeente en derden zijn verder vormgegeven. De gemeente heeft steeds meer zicht op de afspraken, declaraties en betalingen (op cliëntniveau).

### Lasten sociaal domein onderdelen WMO en Jeugd in de jaarrekening

De lasten van de gemeente Gooise Meren met betrekking tot de nieuwe taken bedragen over 2017 ruim € 16,2 miljoen (2016: € 16,6 miljoen):

WMO ZiN	€ 7.688.000
WMO PGB	€ 225.000
Jeugd ZiN	€ 7.996.000
Jeugd PGB	€ 279.000
Totaal	€ 16.188.000

In hoofdlijnen drie alternatieven om prestatielevering vast te stellen

### Fouten en onzekerheden nader toegelicht

In hoofdlijnen zijn drie alternatieven om de daadwerkelijke levering van de zorg (zogenaamde prestatielevering) te kunnen vaststellen:

- Steunen op controleverklaring van de zorginstellingen en de SVB;
- De afrekenvariant hanteren, waarbij achteraf volgens handreiking afgerekend wordt met de zorginstellingen;
- De gemeente stelt zelfstandig de prestatie vast middels een deelwaarneming op de cliënten. Dit kan direct (rechtstreeks naar de cliënt) of indirect (via de zorginstelling).

Bij het derde alternatief verkrijgt de gemeente zelf zekerheid over de prestatie en levering van de zorg en houdt zij tevens de regie op voortgang in de controle in relatie tot het traject van de totstandkoming en controle van de jaarrekening. Vanzelfsprekend is ook een combinatie van deze drie mogelijk. Op de volgende pagina's gaan wij hier nader op in.

## 4.3 Sociaal domein

Gemeente heeft WMO en Jeugd ondergebracht in regioverband

### Wmo en Jeugd zorg in natura

Ten aanzien van de WMO en Jeugd heeft de gemeente Gooise Meren in regioverband in de Regio Gooi- en Vechtstreek (hierna: “de regio”) met buurgemeenten zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd. De verantwoording van deze zorg vindt op gemeenteniveau plaats. De regio heeft met de grotere zorgaanbieders afspraken gemaakt omtrent oplevering van verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Naar de situatie per eind april 2018 beschikte de regio in overwegende mate over verantwoordingen voorzien van controleverklaringen.

Uit de verantwoording van de regio blijkt dat van een aantal zorginstellingen nog onvoldoende controle-informatie (verantwoordingen inclusief controleverklaringen) is ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Er resteren daardoor een aantal onzekerheden met een totaalbedrag van € 0,2 miljoen in onze controle.

Bovengenoemde bedrag hebben we overgenomen in het overzicht controleverschillen zoals opgenomen in hoofdstuk 2 van deze rapportage.



## 4.3 Sociaal domein

Sociale  
Verzekeringsbank  
en uitvoering PGB  
administratie

In 2017 opnieuw  
afkeurend oordeel  
accountant SVB

Wij ramen de  
onzekerheid  
vanwege het  
ontbreken van een  
controle op de  
prestatielevering  
op: 0,3 miljoen

Advies 2018:  
aandacht voor  
vaststellen  
prestaties

### De gemeente is afhankelijk van de SVB

Met ingang van 2015 is uw gemeente verantwoordelijk voor uitvoering van de Persoonsgebonden Budgetten (PGB's) voor de Wmo en de Jeugdwet. Uitvoering hiervan vindt (verplicht) plaats door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering.

### Uitkomsten accountantscontrole SVB: voor 2017 opnieuw een afkeurend oordeel

Uit de opgave van de SVB bleek dat deze niet volledig waren besteed. In de jaarrekening heeft de gemeente aansluiting gezocht met de opgave van de SVB en derhalve de bestede PGB's ten bedrage van € 0,6 miljoen als last verantwoord. De SVB heeft aan alle gemeenten een brief gestuurd waarin de bevindingen van de accountant van de SVB zijn opgenomen en waarbij een doorvertaling van de geconstateerde fouten naar de individuele gemeenten heeft plaatsgevonden. Omdat de totale fouten hoger waren dan de toleranties heeft de accountant van de SVB een afkeurende controleverklaring afgeven bij de verantwoording van de PGB's. Uit de rapportage van de SVB blijkt dat ca. 95% van de fouten betrekking heeft op formele fouten en circa 5% materiële fouten betreft. De formele fouten betreffen bijvoorbeeld het ontbreken van een BSN-nummer en deze hebben geen impact op de verantwoordde lasten. De berekende materiële fout voor de gemeente Gooise Meren ligt onder de rapporteringstolerantie.

### Controle op de geleverde zorg in de vorm van PGB's

Uit onze werkzaamheden blijkt dat de gemeente Gooise Meren geen interne controles heeft uitgevoerd om vast te stellen dat de zorg in de vorm van de PGB's ook daadwerkelijk is verstrekt (ofwel de zogenaamde prestatielevering). Het gevolg hiervan is dat wij een onzekerheid hebben in onze controle. Als accountant moeten wij de omvang en impact van deze onzekerheid op de jaarrekening van uw gemeente wegen. Wij hebben die onzekerheid geraamd op een bedrag van € 0,3 miljoen.

Bij deze inschatting zijn wij uitgegaan van de volgende omstandigheden:

- in 2017 is beter inzicht ontstaan in PGB-cliënten en zijn over het algemeen meer herindicaties uitgevoerd;
- In tegenstelling tot vorig jaar is geen sprake meer van een transitie met alle daaraan gerelateerde problemen;
- Wij constateren dat sprake is van afnemende financiële fouten bij het SVB in het risicostratum nov-dec 2017;
- Mede door de herindicaties is de hoeveelheid PGB's in 2017 afgenomen;
- Ondanks de omvang van de onzekerheden in 2016 hebben wij, terugkijkend, geen materiële fouten ontdekt over 2016.

Wij hebben vernomen dat door u maatregelen (bij herindicaties) zijn getroffen, waardoor (intern) kan worden vastgesteld dat de zorg in de vorm van PGB's ook daadwerkelijk is geleverd. Omdat de bevinding geen impact heeft op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2017 hebben we geen nader onderzoek meer verricht. Wij zullen tijdens de interimcontrole van boekjaar 2018 de interne controle op de PGB's in onze werkzaamheden meenemen.

## 4.4 Aanbestedingen

Ook in 2017 zijn door afdeling Control en BDO onrechtmatigheden geconstateerd

### Aanbestedingen

Gemeenten dienen de Europese en nationale aanbestedingsregels te volgen. De herziene Aanbestedingswet is vanaf 1 juli 2016 van kracht. Deze gewijzigde wet blijft de Aanbestedingswet 2012 heten. Deze wijzigingen zijn gedaan naar aanleiding van de nieuwe Europese aanbestedingsrichtlijnen die met de nieuwe Aanbestedingswet 2012 nu ook in de Nederlandse rechtsorde geïmplementeerd zijn. Inkopen van leveringen en diensten met een contractwaarde boven € 209.000 en werken boven € 5,2 miljoen moeten Europees worden aanbesteed. Daarnaast heeft de gemeente Gooise Meren ook eigen Inkoop- en aanbestedingsregels opgesteld, maar deze zijn niet opgenomen in het normenkader en maken derhalve geen onderdeel uit van de rechtmatigheidscontrole.

Ook in 2017 zijn door de afdeling Control van de gemeente en BDO onrechtmatigheden in de Europese aanbestedingen geconstateerd. De geconstateerde onrechtmatigheden hebben met name betrekking op inkopen waarbij de contracten zijn verlopen of inkopen waarvoor geen contract of raamovereenkomst aanwezig is. In 2017 hebben opnieuw bestedingen plaatsgevonden waarvoor nog geen contracten zijn opgesteld.

De organisatie van de voormalige gemeenten en de nieuwe organisatie hebben gedurende 2016 en 2017 nieuwe aanbestedingstrajecten uitgevoerd en afgerond. De werkwijze van de gemeente is erop gericht om het proces te verbeteren. Hierdoor neemt de onrechtmatigheidsfout jaarlijks af. De onrechtmatigheid over 2017 bedraagt € 0,4 miljoen. Hiervan heeft het volledige bedrag betrekking op bestedingen waarvoor nog niet tijdig (nieuwe) contracten zijn afgesloten (door middel van Europese aanbesteding).

Door het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels loopt de gemeente het risico dat claims worden ingediend en dat schadevergoedingen door de gemeente dienen te worden betaald, wanneer een partij is benadeeld.

## 4.5 Voorzieningen

Geen volledige planning Onderhoud Wegen en Gebouwen

### Voorziening groot onderhoud Gebouwen en Wegen

De afdeling Financiën heeft de planvorming en de standen van de onderhoudsvoorzieningen per 31 december 2017 verder geactualiseerd. Wij onderschrijven de reeds gezette stappen. Een volledige planning, inclusief sluitende financiële vertaling, is echter nog niet vastgesteld voor zowel de voorzieningen gemeentelijke gebouwen als voor wegen. Gezien de nog ontbrekende planning voor wegen en een groot aantal accommodaties adviseren wij u op korte termijn een gedegen planning inclusief financiële vertaling op te stellen danwel af te ronden en te verwerken in uw begroting en jaarrekening. Aan ons is medegedeeld dat de beheerplannen inmiddels klaar zijn en dat besluitvorming hierover in juni 2018 plaatsvindt.

Deel onderhoud gemeente Muiden in bestemde reserve

De voorziening voor het onderhoud van wegen is gebaseerd op het onderhoudsplan tot en met boekjaar 2017 van de fusiepartners gemeenten Bussum en Naarden. De fusiepartner gemeente Muiden had tot boekjaar 2015 een voorziening voor het onderhoud van wegen, echter voor de fusie is deze voorziening door de toenmalige accountant als onvoldoende onderbouwd bevonden en vrijgevallen in het resultaat. De raad heeft vervolgens besloten dit deel toe te voegen aan een bestemde reserve. Bij de fusie in 2016 kwam dit onderwerp aan de orde en is gestart met opstellen van een goed gemeentebreed plan. In 2018 is het nieuwe onderhoudsplan gereed gekomen en dat geeft de dotatie aan specifiek voor de fusiepartner gemeente Muiden. Per 31 december 2017 was voor het deel van gemeente Muiden geen goed plan aanwezig en is dat deel ten bedrage van € 1,4 miljoen niet in de voorziening, maar als bestemde reserve verantwoord.

Voorziening Pensioenen is volledig op basis van eigen berekeningen

### Voorziening voor Algemene pensioenwet

In de jaarrekening 2017 is een voorziening pensioenen en wachtgeld voor (oud) wethouders ten bedrage van € 6 miljoen opgenomen. Deze voorziening is voor dit jaar opgesteld op basis van eigen berekeningen. De eigen berekeningen zijn gebaseerd op eindwaarde. Dit is op deze wijze toegelicht in de jaarrekening. Volgens het BBV is het toegestaan om eindwaarde te hanteren bij het bepalen van de voorziening, derhalve kunnen wij ons verenigen met deze verwerkingwijze.

Geen actueel beheersplan inclusief financiële vertaling voorziening Riolerings en Afvalstoffenheffing

### Voorziening Riolerings en Afvalstoffenheffing

Als gevolg van een wijziging in het BBV in 2014 zijn de bestemmingsreserves Riolerings en Afvalstoffenheffing van de voormalige gemeenten Bussum, Muiden en Naarden omgevormd naar voorzieningen. Aan deze bestemmingsreserves lagen geen adequate beheersplannen inclusief financiële vertaling ten grondslag. Tijdens onze jaarrekeningcontrole hebben wij geconstateerd dat ultimo boekjaar 2017 voor deze voorzieningen ten bedrage van € 8,2 miljoen een tweetal 'verbreed rioleringsplannen 2013-2016' van de voormalige gemeenten Naarden / Bussum en Muiden (inclusief financiële vertaling) beschikbaar zijn. Wij hebben echter geconstateerd dat de plannen (inclusief financiële vertaling) in februari, cq. mei 2013 zijn opgesteld en daarmee verouderd zijn, waardoor deze niet meer geheel aansluiten op de werkelijke actuele situatie. Hiermee bestaat het risico dat deze voorzieningen niet volledig zijn. Wij adviseren u op korte termijn een actueel beheersplan inclusief financiële vertaling ten behoeve van de voorziening Riolerings en Afvalstoffenheffing op te stellen.

## 4.6 Overige

Met ingang van 2017 geldt een verplichting om investeringen met maatschappelijk nut te activeren

Uit inventarisatie blijkt dat impact beperkt is

### Activeren activa met maatschappelijke nut

Het BBV is met ingang van 2017 gewijzigd ten aanzien van materiële vaste activa. Om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te verbeteren is besloten om gemeenten te verplichten om investeringen in maatschappelijk te activeren. In het BBV is tevens een overgangsbepaling opgenomen waarin is bepaald dat bij meerjarige investeringen het deel dat in/vanaf 2017 wordt gerealiseerd, geactiveerd moet worden, ongeacht of er al dekking is voor de kapitaallasten. De gemeente Gooise Meren activeerde voor boekjaar 2017 reeds investeringen met maatschappelijk nut, waardoor de gemeente geen gebruik hoeft te maken van de betreffende overgangsbepaling.

### Vennootschapsbelastingplicht

Overheidsondernemingen, dus ook de gemeente Gooise Meren, zijn sinds 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De gemeente Gooise Meren is hier intensief mee aan de slag geweest waarbij is onderzocht welke activiteiten of clustering van activiteiten er zijn. Per activiteit is vervolgens een zogenaamde ondernemingstoets uitgevoerd om vast te stellen welke activiteiten belastingplichtig zijn. Ook is onderzocht op welke vrijstellingen mogelijk een beroep kan worden gedaan, waarbij de inzet er op gericht is geweest om geen vennootschapsbelasting te betalen als dat niet nodig is.

We hebben aan de gemeente Gooise Meren gevraagd om een 'position paper' uit te werken waarin de standpunten van het college ten aanzien van de belastingplicht verder zijn onderbouwd. Daarbij is ingegaan op diverse onderwerpen, zoals grondexploitatie, parkeren, afvalinzameling, vastgoed en vergunningen.

Voor veel van deze genoemde onderdelen bestonden nog onzekerheden, omdat nog niet voor alle activiteiten duidelijk is hoe de wetgeving geïnterpreteerd moet worden, danwel wat het standpunt of de handelswijze van de belastingdienst hierin is. Om onzekerheden te voorkomen heeft de gemeente Gooise Meren tijdig afstemming met de belastingdienst gezocht.

We hebben, met ondersteuning van onze fiscalisten, het door de gemeente Gooise Meren opgestelde position paper nader beoordeeld. De conclusie hiervan is dat de hierin opgenomen standpunten pleitbaar zijn. Om die reden beschouwen wij de huidige verwerking van de VPB in de jaarrekening aanvaardbaar. Bij de definitief vaststellen aan de aangifte is het niet uit te sluiten dat de Belastingdienst op onderdelen andere standpunten inneemt dan waar nu vanuit wordt gegaan.

De aangifte over boekjaar 2016 is inmiddels ingediend. De status van de ingediende aangifte over 2017 is dat nog geen definitieve aangifte is ingediend.

## 4.6 Overige

Aanlevering  
Verbeterd ten  
opzichte van  
voorgaand jaar

### Totstandkoming jaarrekening

De samenwerking is plezierig en constructief verlopen. Vanuit onze controlerende rol is merkbaar dat het proces en de kwaliteit van de oplevering verder is verbeterd ten opzichte van voorgaand jaar. Wij noemen hiertoe bijvoorbeeld de aanlevering van een zo volledig mogelijk controledossier bij aanvang van de controle.

Graag gaan we nader in gesprek om met u door te spreken welke verbeteringen voor de controle 2018 gerealiseerd kunnen worden. Verbetermogelijkheden die we daarbij zien zijn:

- Hoewel de coördinatie en aanlevering van documentatie aanzienlijk is verbeterd, is (nog) niet op alle onderdelen sprake van een inhoudelijke toets op de (volledigheid en juistheid van) aangeleverde informatie. De huidige systematiek vraagt om een hogere urenbesteding van de accountant (meer coördinatie en afstemming). Een verdere verbetering kan tot wederzijdse efficiency winst leiden.
- EU-aanbesteding: hoewel de oplevering en kwaliteitsimpuls over 2017 duidelijk zichtbaar was, blijkt het jaarlijks weer een langdurig proces om alle onderbouwingen vanuit de organisatie inzichtelijk te krijgen. Wij adviseren om nader te onderzoeken waar dit door veroorzaakt wordt en hoe dit proces efficiënter georganiseerd kan worden.
- De controle van de SiSa-verantwoording is een redelijk intensief proces. Er ontstaan onduidelijkheden gedurende het proces. Zo verliep de aansluiting van de regelingen G2 en G3 met enerzijds de uitkeringsadministratie en anderzijds de financiële administratie niet soepel. Tijdens de evaluatie is afgesproken om samen met de gemeente te kijken of een andere aanpak mogelijk is om het proces te vereenvoudigen.

# 5. Interne beheersing



## 5.1 Interne beheersing

## 5.1 Interne beheersing

Processen automatisering en aanbesteden verdienen aandacht

### Interne beheersing

Op basis van onze uitgevoerde werkzaamheden tijdens de interim-controle kwamen wij tot de conclusie dat de kwaliteit van de significante processen van de gemeente voldoende is voor de omvang van de gemeente maar dat deze verder kan worden verbeterd. Het proces automatiseringsomgeving (voor systemen en applicaties die relevant zijn voor de controle van de jaarrekening) hebben wij voorsnog op onvoldoende beoordeeld. Op de hierna volgende pagina is nadere toelichting gegeven. Daarnaast is het proces aanbesteden een aandachtspunt. Gedurende 2017 zijn verbeteringen doorgevoerd binnen dit proces. De volledigheid van het contractbeheer verdient echter nog de nodige aandacht. In 2017 is een nieuwe onrechtmatigheid van € 0,4 miljoen opgetreden doordat niet tijdig is aanbesteed (zie hoofdstuk 4.4).

Aanvullende afspraken gemaakt met afdeling Control

### Verbijzonderde interne controle

Wij kunnen voor onze werkzaamheden gebruik maken van de door afdeling Control uitgevoerde werkzaamheden. In 2017 zijn duidelijke verbeterlagen gemaakt. Hiertoe benoemen wij bijvoorbeeld de wijze van selectie, review op de uitgevoerde werkzaamheden, wijze van rapportering, en dergelijke. Wij hebben gedurende het boekjaar 2017 meerdere malen van gedachten gewisseld over de opzet en uitvoering van de interne controle bij de gemeente Gooise Meren en onderschrijven de verbeterde samenwerking tussen interne en externe controle. Daarnaast hebben wij zelf een deel van de controle aanvullend gegevensgericht uitgevoerd.

Structurele inbedding vraagt bepaald bewustzijn en houding en gedrag

### Verbetering zichtbaar

Wij hebben geconstateerd dat gedurende 2017 sprake is van een zichtbare verbetering van de interne beheersing. In 2017 is door de afdeling Control serieuze uitvoering gegeven aan het Verbijzonderde Interne Controleplan. Zo zijn de procesbeschrijvingen voor een aantal belangrijke processen opgesteld en zijn zichtbaar aanvullende interne beheersingsmaatregelen geïmplementeerd. Verdere inbedding van de beheersingsmaatregelen zal plaatsvinden in 2018. Structurele inbedding in de organisatie vraagt een bepaald bewustzijn, houding en gedrag.



## 5.1 Interne beheersing

Aandacht voor  
aanscherpen  
automatiseringsom-  
geving, met name  
gericht op logische  
toegangsbeveiliging

Geconstateerde IT-  
bevindingen zijn  
serius opgepakt

### Automatisering

Ingevolge artikel 2:393, lid 4 BW, dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen die naar voren zijn gekomen uit de beoordeling van de automatiseringsomgeving wat betreft de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Wij benadrukken dat onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en zich niet primair richt op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. De werkzaamheden gericht op de kritieke ICT systemen en beheersmaatregelen daar omheen zijn geïntegreerd binnen de controle van de jaarrekening. Het inzicht in de betrouwbare werking van ICT systemen en het gebruik daarvan door de organisatie, vormen een onderdeel van de kwaliteit van de interne beheersing en de administratieve organisatie. Algemene IT beheersmaatregelen rond uw kritieke systemen leveren daarnaast een belangrijke bijdrage aan het mitigeren van de risico's op ongeautoriseerde handelingen en het optreden van verstoringen met impact op de gegevensverwerking. Voor 2017 zijn Decade, SquitXO, GWS4All en PIMS@All door ons meegenomen in de scope. Wij hebben de interne beheersmaatregelen op de hier onderstaande aspecten beoordeeld. Uit de beoordeling blijkt dat de automatiseringsomgeving een aandachtspunt betreft. Belangrijke bevindingen uit onze werkzaamheden zijn:

### Logische toegangsbeveiliging

- Opstellen en implementeren van Autorisatiebeheerproces (inclusief organisatorische functiescheiding);
- Beperken van generieke accounts en super-users;
- Opstellen en implementeren van centraal wachtwoordbeleid.

### Wijzigingsbeheer

- Formaliseren procedure Wijzigingsbeheer.

### Continuïteit

- Jaarlijks periodieke restoretest en verder uitwerken uitwijkplannen.

Wij hebben gemeente Gooise Meren in onze managementletter d.d. 8 december 2017 aanbevelingen gedaan om bovenstaande risico's te mitigeren. De gemeente Gooise Meren heeft de voorgaand jaar geconstateerde bevindingen omtrent IT voortvarend opgepakt. De realisatie van dergelijke trajecten kost echter tijd. Wij hebben begrepen dat gedurende de auditperiode deze trajecten nog onderhanden zijn waardoor feitelijk voor een aantal controls nog geen opvolging is geconstateerd. Wij onderschrijven de inspanningen om de organisatie van IT-systemen in control te krijgen.



Bijlage A: Onze controle



Bijlage B: Bevindingen SISA-bijlage

# Bijlage A

## Onze controle

Scoping: doel en object van de controle	<p>Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Gooise Meren, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV.</p> <p>Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 21 februari 2018 met kenmerk RB/NS/MS/DR/AA18-0306.</p>																			
Materialiteit	<p>Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.386.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.</p> <table><tr><th>Goedkeuringstolerantie</th><th>Goedkeurend</th><th>Beperking</th><th>Oordeelsonthouding</th><th>Afkeurend</th></tr><tr><td>Fouten in de jaarrekening (% lasten)</td><td>≤ 1%</td><td>&gt; 1% &lt; 3%</td><td>-</td><td>≥ 3%</td></tr><tr><td>Onzekerheden in de controle (% lasten)</td><td>≤ 3%</td><td>&gt; 3% &lt; 10%</td><td>≥ 10%</td><td>-</td></tr></table> <p>Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 70.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.</p>					Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend	Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%	Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend																
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%																
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-																

# Bijlage A

## Onze controle

Onafhankelijkheid	Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij bevestigen dat we geen giften hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de organisatie of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.
Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie.</p> <p>Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de organisatie. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en -situaties besproken met de directie, de portefeuillehouder Financiën, het management, het afdelingshoofd Financiën van de gemeente en de auditcommissie. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties voor materiële fraude opgeleverd.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking	<p>De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2017.</p> <p>Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De interim-controle heeft meerdere tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht (zie hoofdstuk 5 van deze rapportage).</p>

# Bijlage B

## Bevindingen SISA-bijlage

Geen bevindingen  
inzake de controle  
van de SiSa-bijlage

### Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Gooise Meren heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2017 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel wordt hieronder weergegeven. Indien er geen bevindingen zijn dan dient op basis van de Nota verwachtingen Accountantscontrole SiSa de tabel leeg gelaten te worden.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Geen	0	n.v.t.
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	Geen	0	n.v.t.
E27B	BDU Verkeer en Vervoer SiSa tussen medeoverheden	Geen	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017	Geen	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017	Geen	0	n.v.t.

## Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale organisatie bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 25 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.500 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy. BDO adviseert organisaties in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 162 landen, meer dan 73.500 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op [www.bdo.nl](http://www.bdo.nl)